

קיי"ל לדינא בסי' תקנ"ט ס"ט. וקשה דמאי שגא והיכן מצינו לחלק בזה. ולפמ"ש ח"ש ב"ס"ד :

וואגב אזכיר מה שראיתי בעברי בענין זה שהקשה הט"א במגילה ה' למה חשיב במשנה שם ט"ז בין ע"י כהנים ובין חגיגה והקבל. דהא ע"כ אינו טובג בזמן הבית. והגהו נוהגים רק בזמן הבית. ולעג"ד דבריו תמוהים דהא מפורש בירושלמי במגילה שם שזמן ע"י כהנים טובג גם לאחר חורבן. והבוכה מהא דאראב"ל שלא השלים ב"ב שגדחה מפני ש"יט שלנו הוא. הרי שהיה זה אחר חורבן ונהנו י"ט. וט"ז נראה דבזמן הבית הרי היו נוהגין בו י"ט כדכתיב בזכריה ח' שהיו למועדים טובים. ונראה דב"ב שחל בשבת ודאי היו עובדים י"ט בעשירי דהא לריך לעשות השמחה ביום שקודם בנין הבית היו מתענין כדי להראות שנהפך לשמחה. וא"כ בין ע"י כהנים בין ט"ז היו נוהגים לאחרין בין בזמן הבית בין לאחר החורבן דגם זמן ע"י כהנים נראה שאחר החורבן אם חלו בשבת היו עובדים באחד בשבת שכלא עיקר השמחה הוא שבזמן הבית היו מקריבים אז ע"י משלהם. ובזמן הבית היה נדחה למחרתו בשביל שבשבת אי אפשר להקריב ע"י ולזה גם אחר החורבן עשו י"ט באחד בשבת. ונראה שג"ה נאמר הלשון במשנה זמן ע"י כהנים והול"ל ע"י כהנים. ולמה תלה הדבר בזמן. אבל הענין כמש"ל שאף אחר החורבן שעושים י"ט בזמן שהיו מקריבים. אם חל הזמן בשבת נדחה י"ט שלהם על יום המחרת :

היוצא מדברינו שיש להקל בנ"ד שלא להתענות וחיוז לפירסם שאין להתענות. כי יש בזה חשש סכנה. ורק להכריז באיבור חגיגי משכים באשר זה גורם להסיל פחד על ההמון. ודי להכריז כי בהיות שבעת הזאת מוזק התענית יש להקל שלא להתענות בע"כ :

והנה לכאורה ראו. שיהענו יום אחר להשלומין וכמש"ל שנתענית שנדחה אפשר לדחותו על חיזה ימים. אבל לא נהגו כן. ובכל עת שמזדמן שאין מתענין בנ"ד בשביל חשש חולי. אין מתענין ביום אחר. ונראה הטעם דהא קיי"ל בחגיגה ע' דאף שאם חל י"ט ראשון בשבת יש לחגיגה השלומין אחר שבת. מ"מ אם היה חוגר ביום ראשון ונתפשט בשני פסוק מחגיגה. דכיון דגברא לא חזי בראשון לא נתחייב כלל בחגיגה ואין כאן השלומין. אבל בשבת גברא חזי רק שאסור להקריב בשביל איסור. וא"כ ה"ה בנ"ד היבא ב"ב חל בשבת יש לו השלומין דהא גברא חזי. רק שאסור להתענות בשבת. אבל היבא שאינו מתענה בשביל חשש חולי א"כ גברא לא חזי ואין לו השלומין. ואף דבנ"ד האנשים בריאים רק שחוששים שמא יחלו ע"י התענית. מ"מ החסרון מזד האדם שבעת הוא עלול לבא לידי חולי ע"י התענית. ולזה ח"ל השלומין. רק ראוי שיחטו כ"ל לזקק עכ"פ בתורת פדיון עבור התענית שזה עיקר ענין התענית כדכתיב בישיה ל"ז וע' מגילה ל' ע"כ. וכדאיתא בברכות ו' אגרא דתעניתא לזקתא. וזה יחי עבור החולים עניים שאין להם במה לכלכל מחלתם :

אבן לענין אבילות אף שכתבו הפוסקים שאין להתאבל. שעת המגפה ר"ל. מ"מ כה"ג שאין המגפה בעיר רק בעיירות הקרובות אין להקל וע' חיוברי ח"ב סי' ז' :

סימן כז

עיד מחלוקת הפוסקים בסי' תכ"ה בר"ח אב שחל בשבת אם מפטירין השמים כסאי. או שמטו. וטעם הסוכרים להפטיר השמים כסאי משום דבעינן שהא ההפסדה מענין הקריאה ב"ס"ח. והרי קראו למפטיר בפרשת ר"ח. ועוד דהא גם בשב דנחמחא נוהגין לקרות בר"ח אלול שחל בשבת השמים כסאי ולא עניה סופרה; והדינ כהז שם לקרות שמטו ולקרות פסוק ראשון

התענית בעשירי שאז נשרף רובו של היכל ועיקרו וסיפו של פורענות. ולמסקנא תופס לעיקר צדעת רבי דפסח נאכל עד חצות כמ"ש החו' במגילה כ"א. וא"כ ס"ל דלזלינן בחר ההחלחא דגאולה חפזון דמלכים כמש"ל. וה"כ ס"ל אחתלחא דפירענותא עדיפא ולזה נקבע ב"ב כדאיתא בתענית כ"ט ע"א. ולזה אמר כיון שגדחה ידחה. והענין נראה שהיה אז איזה טעם שהיה קשה עליהם להתענות חיבך אחר השבת. ובכ"ז דחווה על חיבך אחר השבת. ורבי אמר הואיל ונדחה ידחה. פירוש שיוכלו לדחותו על יום אחר. וכמש"ל שכיון שגדחה יוכלו לדחותו על איזה ימים. ובבב"א דעשירי עדיף לא ס"ל לרבי משום דס"ל דהעיקר הוא ההתחלה כנ"ל. ותכמים לא הודו לו וס"ל דאף דאחלחא עדיפא. מ"מ היבא דלא אפשר משום שבת. לריך לקבוע ביום שהיה עיקר הפורענות: ובירושלמי פ"ק דמגילה הלשון ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה ח"ל ידחה למחר. מבואר כמ"ש שמחלוקתם הייתה אם ידחה דוקא למחר או על יום אחר. ומיושב קושיות הט"א הנ"ל :

והנה בר"ה י"ח ע"כ איתא קרי להו לום וקרי להו ששון שאם יש גזירה מתענין יש שלום ששון אין גזירה ואין שלום רע אין מתענין ח"ה ט"ז נמי אר"פ שאני ט"ז שהוכפלו בו לרות. והקשו החוס' דהא י"ז בתמוז ג"כ ארעו בו ה' דברים והרט שאני חורבן ביהמ"ק דהקפא טובא ח"ג ב"ב הוכפלה לוחה לרה פלגה שנחרב הבית בראשון ובשני. והנה חירולס הראשון דחוק מאוד דהא הש"ס קאמר הטעם מפני שהוכפלו לרות ולא משום דחורבן ביהמ"ק הקיפא טובא. ועו"ק דהא בקרא דליף מינה דרטו אין מתענין נזכר גם לום החמישי והייט ט"ז יחד עם שארי ח"ל. משמע דחד דינא לכולהו. ולזה נלע"ד עיקר בחירולס השני. ומיושב שפיר דכתיב בקרא לום החמישי כי אז היה אחר חורבן בית ראשון ולא הוכפלה עדיין לוחה לרה. ולזה דמי ט"ז לשארי ח"ל. אבל לדין אחר חורבן בית שני שהוכפלה לרה מתענין מדינא בכל גווגא אף בשעה שאין גזירה :

והנה עיקר הסברא שכתבו קלח פוסקים להחמיר בע"כ שלא להקל בו רק במקום חשש סכנה הוא מזד דהוי מדברי קבלה ודינו כדבר חורה עט"ז כי תקי"ד בק"ד. ונראה להח' הג"ל דאף שהחומר ב"ב בשעה שאין גזירה נחדשה אחר חורבן בית שני כמש"ל. מ"מ קרי לה מדברי קבלה משום שעינקו מדברי קבלה. וגם דהא בימי גלות צבל התענו בו כנראה מהכתובים בזכרי' ז' ששאלו צבואם לא"י אם יתענו ב"ב. והייט משום שכל ימי הגלות היו גזירות. ובימי בית שני נהפך לשון כדכתיב בזכרי' ח'. ואחר חורבן בית שני נקבע להתענות אף בשעה שאין גזירה וכמש"ל. וא"כ הכל הולך על תקנה הנביאים ומדברי קבלה. וע' ח' הריעב"א בר"ה י"ח שבי ג"כ כנ"ל. והנה לפ"ז ב"ב שנדחה נהי שראוי להתענות בעשירי ולא לדחותו על יום אחר מפני שנשרף עיקר היכל בעשירי כמש"ל. אבל עכ"פ אין בו חומר יותר משארי ח"ל דהא לא הוכפלו בו לרות. דהא דנשרף רוב היכל בעשירי ילפינן לה מקרא בתענית כ"ט. וזה היה רק בבית ראשון. אבל בבית שני משמע שעינק חורבנו היה בהשעי. וכ"כ באבן עזרא בזכרי' ז' שאנו מתענין בע"כ לפי שאז היה חורבן בית שני ע"ש. ואף שהוא נגד הש"ס בתענית שם דקאמר טעמא דאחלחא דפורענותא עדיפא. מ"מ שמענו דעתו שביה שני נחרב ב"ב. שז מאלחי בגבורה ארי בתענית שם שכתב ג"כ להוכיח שביה שני נחרב בהשעי ע"ש שהאריך בזה. וא"כ בעשירי לא הוכפלה לוחה לרה פלגה. ויש לו דין שארי ח"ל שרטו אין מתענין. ורק אנו מחמירים על פלמינו וכדקיי"ל בסי' תק"ג ע"ש בטור וב"י. לזה בחשש חולי יש להקל וכמו בשארי חגיגות. ואף בעצרות ומניקות יש מקום להקל כמו בשארי ח"ל בסי' תק"ג. וזה הטעם שמיטו שראב"ל בעירובין מ' היקל ב"ב שנדחה מפני שז"ט שטו הוא. ומשמע דב"ב עלמנו לא היה מיקל וכן